

Η χρήση του αγ. Αυγουστίνου Ιππώνος από τον αγ. Γρηγόριο Παλαμά

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση:<http://bitly.com/1CaXSMn>]

Ο εντυπωσιακός τρόπος, με τον οποίον ο Παλαμάς αναπαράγει την έννοια του Παρακλήτου ως *συνδέσμου αγάπης* μεταξύ Πατρός και Υιού, μάς οδηγεί να ερωτήσουμε, όπως στην περίπτωση του Θεολήπτου, αλλά περισσότερο επιμόνως: Εγνώριζε ο Παλαμάς το αριστούργημα του επισκόπου Ιππώνος *Περί Τριάδος*; Μπορεί, βεβαίως, η Αυγουστίνη επιδραση επί του Παλαμά να μην ήταν άμεση αλλά δια του προηγηθέντος Θεολήπτου. Αφ' ετέρου, σε ορισμένα σημεία, ο Παλαμάς είναι πλησιέστερα στον Αυγουστίνο παρά στον Θεόληπτο, και αυτό συνιστά ισχυρό επιχείρημα ότι γνώριζε τον Αυγουστίνο από πρώτο χέρι. Παρ' ότι δεν υπάρχουν στοιχεία ότι ο Παλαμάς γνώριζε Λατινικά, θα μπορούσε εύκολα να έχει χρησιμοποιήσει τη μετάφραση του Πλανούδη[34]. Ο Παλαμάς, αν και ασφαλώς δεν ήταν μέλος του «ενωτικού» κόμματος στο Βυζάντιο, σε καμία περίπτωση δεν ήταν εχθρικός προς την Λατινική Δύση• άρα δεν είναι εγγενώς απίθανο να εξηρτάτο από τον Αυγουστίνο.

Όποιος όμως κι αν είναι ο ακριβής βαθμός εξάρτησης των Βυζαντινών Θεολόγων του 14^{ου} αιώνας από τον Αυγουστίνο, ένα σημείο αναδύεται με μεγάλη σαφήνεια. Στον χώρο της Τριαδικής θεολογίας, η Ανατολή και η Δύση δεν είναι τόσο μακριά όσο συνήθως νομίζεται. Ας αποφύγουμε τον λανθασμένο οικουμενισμό, αλλά και ας μην υπερβάλλουμε για τις διαφορές μεταξύ Ορθοδοξίας και Ρώμης. Ιδιαίτέρως ας αναγνωρίσουμε ότι οι ενδοπροσωπικές αναλογίες που παρομοιάζουν τις υποστάσεις της Αγίας Τριάδος με δυνάμεις του ανθρωπίνου νου, σε καμία περίπτωση δεν περιορίζονται αποκλειστικά στους Λατίνους Πατέρες. Όχι μόνον οι Δυτικοί στοχασταί, αλλά και μία εντυπωσιακή σειρά Ελλήνων συγγραφέων επιβεβαιώνουν ότι, από την στιγμή που το ανθρώπινο πρόσωπο είναι εικόνα του Τριαδικού Θεού, κοιτάζοντας τον εαυτό μας μπορούμε να έχουμε μία αμυδρή κατανόηση της θείας Τριάδος και ατενίζοντας τον Θεό καθένας από μας αντιλαμβάνεται βαθύτερα τη δομή του προσώπου του.

Και οι δύο αναλογίες που εξετάσαμε, τόσο η διαπροσωπική όσο και η ενδοπροσωπική, πρέπει να αξιοποιηθούν με προσοχή και σύνεση. Δεν πρέπει να θεωρούνται ως εναλλακτικές αλλά μάλλον ως αλληλεξαρτώμενες• είναι ανάγκη να χρησιμοποιούνται εν συνδυασμώ, έτσι ώστε να εξισορροπούν η μία την άλλη. Αν δεν προσέξουμε, το διαπροσωπικό πρότυπο οδηγεί σε τριθεϊσμό και κατά τον ίδιο τρόπο, το ενδοπροσωπικό πρότυπο, αν αναπτυχθεί μονόπλευρα, οδηγεί στην έννοια της μονοπροσωπίας. Αν όμως υιοθετηθούν μαζί, τα δύο πρότυπα διά της αμοιβαίας αλληλεπιδράσεώς των μπορούν να μας βοηθήσουν να προσεγγίσουμε την Τριάδα «ἀμυδραῖς ταῖς σκιαῖς», κατά την ποιητική έκφραση του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου.

Εἰς τήν ἄσειστον εὐχομαι κατοικίαν,

Ἐνθα Τριάς μου καί τό σύγκρατον σέλας,

Ἦς νῦν ἀμυδραῖς ταῖς σκιαῖς ὑψούμεθα.[35]

[34] Για πειστικές αποδείξεις ότι ο Παλαμάς εγνώριζε τον Αυγουστίνο, βλ. Reinhard Flogaus, “ Palamas and Barlaam Revisited: A Reassessment of East and West in the Hesychast Controversy of Fourteenth Century Byzantium”, *St Vladimir's Theological Quarterly* 42 (1998), σελ. 1-32

[35] *Ποιήματα*, 2:1:11, στίχοι 1947-9 (PG 37: 1165A).